

по-третє, необхідні окремі заходи з боку держави, в особі публічної адміністрації, у контексті реалізації стратегії та тактики державної політики у сфері науки і освіти, які будуть спрямовані саме на вирішення проблем гендерної рівності у сфері вищої освіти та науки України. Це може стати окремим напрямом державної політики України у сфері освіти та науки.

Список використаних джерел:

1. Зернецька О., Мирончук О. Гендерна політика у сфері академічної науки. *Політичний менеджмент*. 2008. № 5. С. 116–127.
2. Fox M. F. Women, Science, and Academia – Graduate Education and Careers. *Gender and Society*. 2001. №.15. P. 62 – 85.
3. Der Matilda-Effekt – wieso Frauen in der Wissenschaft diskriminiert werden. URL: <https://www.emotion.de/leben-arbeit/der-matilda-effekt>(дата звернення: 9.02.2023).
4. Рішення Великої палати Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 12 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 76–VIII від 22 травня 2018 року № 5-р/2018. URL: <http://ccu.gov.ua/storinka-knygy/424-pravo-na-rovagu-do-gidnosti>(дата звернення: 9.02.2023).
5. Dürig G. Der Grundrechtssatz von der Menschenwürde: Entwurf eines praktikablen Wertsystems der Grundrechte aus Art. 1 Abs. I in Verbindung mit Art. 19 Abs. II des Grundgesetzes. *Archiv des öffentlichen Rechts*. Vol. 81 (N.F. 42), No. 2 (1956). S. 117-157.
6. Гідність людини. Що ми розуміємо під «гідністю», «людиною» та «людською гідністю»? Матеріали міжнародного науково-практичного семінару «Людська гідність у праві Німеччини, Польщі та України». Київ, 2016. 212 с.

Краснопольська М. І.,

*викладач кафедри іноземних мов факультету маркетингу,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
Київ, Україна*

ГЕНДЕРНА (НЕ)РІВНІСТЬ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ОСНОВНІ ЗАСАДИ ТА СТАТИСТИКА

В українському суспільстві існує немало проблем, але ключову позицію займає гендерна нерівність. Вона властива патріархальному устрою, коли чоловіча частина суспільства панує над жіночою. Нерівність у правах та можливостях, професійній діяльності, доступі до ресурсів тощо ставить жінок у не вигідне становище. І хоча закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» був прийнятий ще у 2005 році, сучасні реалії українського суспільства чітко показують, що гендерна нерівність зачіпає кожен сферу життя країни, завдаючи шкоди суспільству в цілому і затримуючи його розвиток. І сфера вищої освіти не є винятком [1].

Традиційно професія вчителя або викладача вважається жіночою. Багато в чому це пояснюється складністю роботи з дітьми та недостатньо високою заробітною платою, яка не відповідає сучасним реаліям. І здавалося б, що будь-який заклад вищої освіти повинен бути сферою «панування» жінок, однак в дійсності все набагато складніше.

Аналізуючи викладацький склад у закладах вищої освіти України (таблиця 1) [3], можна побачити, що серед педагогічних та науково-педагогічних працівників відсоток

представниць жіночої статі переважає над відсотком представників чоловічої, а також відмітити тенденцію до його зростання. Однак в той же час відсоток представниць жіночої статі серед наукових представників навіть не досягає 50%, хоча і спостерігається його незначне зростання упродовж останніх двох років. Це зумовлено тим, що наукова спільнота все ще традиційно вважається маскулінною. Так Президія Національної академії наук України на 97% складається з чоловіків [4].

Таблиця 1

Навчальний рік	Регіон	Наукові працівники		Науково-педагогічні працівники		Педагогічні працівники	
		Усього	З них жінки (% від 100)	Усього	З них жінки (% від 100)	Усього	З них жінки (% від 100)
2019/2020	Україна	5966	2245 (37 %)	104710	58663 (56 %)	22783	14459 (63 %)
	м. Київ	2239	869 (38 %)	26459	14696 (55 %)	5880	3808 (64 %)
2021/2022	Україна	581	263 (45 %)	110944	65323 (58 %)	13835	9562 (69 %)
	м. Київ	274	119 (43 %)	25545	15036 (58 %)	2531	1753 (69 %)

Водночас варто зауважити, що, незважаючи на переважну кількість жінок серед педагогічного та науково-педагогічного складу працівників, більшість керівних посад у закладах вищої освіти України, таких як завідувач кафедри, декан або проректор, займають саме чоловіки. А керівництво самими закладами вищої освіти майже цілковито належить представникам «сильної» статі. Так склад Ради ректорів Київського вузівського центру складається з 33 ректорів університетів, серед яких тільки 4 жінки [5].

Не минула гендерна нерівність і питання оплати праці. Аналізуючи показники середньомісячної заробітної плати в Україні за 2021 рік (таблиця 2) [3], можна побачити, що чоловіча праця цінується і оплачується на більш високому рівні, ніж жіноча, незалежно від якості виконання посадових обов'язків. Так можна побачити, що у сфері професійної, наукової та технічної діяльності за I квартал 2021 року заробітна плата чоловіків з розрахунку на одного штатного працівника на 23,5 % більша від заробітної плати жінок. Щодо наукових досліджень та розробки, то цей показник становить 16 %. У сфері освіти нерівність дуже мала, і все ж вона існує – 3,2%. До IV кварталу 2021 року показники у сферах професійної, наукової та технічної діяльності, а також освіти знизились до 21,4% і 2,5% відповідно. У той час, як показник у галузі наукових досліджень та розробки зріс до 17,2%.

Таблиця 2

Вид діяльності	I квартал		IV квартал	
	чоловіки, грн.	жінки, грн.	чоловіки, грн.	жінки, грн.
Професійна, наукова та технічна діяльність	20199,39	15456,9	23704,59	18636,61
з неї наукові дослідження та розробки	15084,09	12674,22	18509,25	15326,75
Освіта	11050,98	10699,63	12979,22	12651,08

Будь-яка рівність, зокрема й гендерна, завжди на часі. І неможливо досягти гендерної рівності лише у певних сферах життєдіяльності країни, а тільки у цілій країні загалом. Необхідна повна перебудова психологічних орієнтирів, відмова від застарілих стереотипів і усвідомлення того, що жінка вже давно може бути не лише берегинею сімейного вогнища, а й успішно конкурувати нарівні з чоловіками у багатьох сферах. У теперішній непростий воєнний час необхідно більш активно втілювати культуру гендерної рівності в Україні, варто частіше залучати жінок до лідерських позицій, аби вони впливали на рішення у громаді.

Адже гендерна рівність – це не про позбавлення чоловіків певних переваг і не про надання жінкам якихось привілеїв. Це про урівнювання прав кожного члена суспільства незалежно від її або його статі; про вибір, який має бути у кожної та кожного; про однаково гідне ставлення до кожної людини просто тому, що це людина, а кожне людське життя – найбільша цінність.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
2. Гендерна рівність та зелене відновлення: чи можливе одне без іншого? Конспект дискусії. URL: <https://ua.boell.org/uk/2022/09/09/henderna-rivnist-ta-zelene-vidnovlennya-chy-mozhlyve-odne-bez-inshoho-konspekt-dyskusiyi> (дата звернення: 23.01.2023).
3. Офіційний сайт Держкомстату України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>
4. Національна академія наук України. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Presidium/Pages/default.aspx> (дата звернення: 24.01.2023).
5. Рада ректорів Київського вузівського центру. URL: <http://rectors.org.ua/sklad-radi.html> (дата звернення: 24.01.2023).

Кузьменко О. В.,

*Заслужений діяч науки і техніки,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри публічного та міжнародного права,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
Київ, Україна*

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Поняття «гендер», як відомо, було введено в соціальні науки Енн Оклей в 70-х роках ХХ сторіччя. Воно походить від грецького слова «генос», що означає походження, матеріальний носій спадкоємності. У близькому значенні воно відповідає українському поняттю «рід», «досвід роду». Спочатку інтерес зарубіжних дослідників був зосереджений здебільшого на доведенні існування гендера, тобто у виявленні небіологічної зумовленості відмінностей між чоловічим і жіночим в культурі та в соціумі. З кінця 80-х років минулого століття дослідницький інтерес спрямовується на виявлення залежності гендерних відносин і гендерних ролей від культурного типу. Сьогодні «гендер» розуміється як розподіл ролей між статями в суспільстві з усіма наслідками такого розподілу: економічними, політичними, соціальними, культурними і психологічними, які неминуче впливають з цього. Тобто, під гендером розуміють організовану модель соціальних відносин між жінками та чоловіками, яка не тільки характеризує їхнє спілкування і взаємодію в сім'ї, а й визначає соціальні взаємостосунки в основних інституціях суспільства. Гендерні відносини постійно переглядаються, а отже, змінюються політичні, економічні, соціальні та культурні умови зовнішнього середовища на локальному, національному та міжнародному рівнях [1].

Відповідно, гендерна рівність – це рівні права і можливості для жінок та чоловіків у суспільстві, рівні умови для реалізації прав людини, участі в національному, політичному, економічному, соціальному та культурному розвитку, отриманні рівних винагород за результатами праці. Де, рівність не означає, що жінки та чоловіки стануть однаковими, але права, обов'язки та можливості жінок і чоловіків не залежатимуть від того, народилися вони жінками чи чоловіками. Рівність між жінками та чоловіками розглядається як питання прав людини та як необхідна умова і показник сталого людиноцентричного розвитку.